

تہا ۴۰ وزیس از عاشبوسواری سال ۶۱ هجری اولین کاروان زائران مرقد مطہر سیدالشہداء(ع) عازم گریلا شد. از ۲۰ صفر سال ۶۱ ہجری تا امروز ہر سال جمعی از شیعیان بہ نیت زیارت مرقد سیدالشہداء در این روززاری سرزمین گریلا می شوند. اما حالا این زیارت و راہیمیایی رنگوبویی دیگر بہ خود گرفتہ است. حالا ملت‌ہای مختلف، با آہنگ زبانی و رنگ و پوسٹ و جایگاہ اقتصادی، سیاسی، اجتماعی متفاوت، گروہ گروہ، راہی این سرزمین می شوند. زیارت اربعین در ہج دینی واجب شمرده نشدہ و تہا یک عمل مستحب است، با این حال سالانہ حداقل مردم ۵۰ کشور جہان در این راہیمیایی حضور دارند و با گذر زمان و تداخل زمانی ایام اربعین با فصل تابستان بہ تعداد زائران افزودہ می شود. سال گذشتہ عتبہ مقدس عباسی تعداد زائران مرقد امام حسین (ع) را بیش از ۲۰ میلیون نفر برشمرد و برای اسمال نیز چنین حضوریی پیش بینی شدہ است. با این حال در راہیمیایی اربعین چہ رمز و رازی است کہ طول مسیر، رنج و سختی نفہتہ در آن و... مانع حضور زائران نمی شود، بلکہ سالانہ بہ تعدادشان ہم افزودہ می شود؟ این راہیمیایی چہ ابعاد و ویژگی‌هایی دارد و چگونہ در جہان فعلی تفسیری می شود؟ پیام این راہیمیایی بہ جوامع و ملل مختلف چیست و ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی آن بہ چہ نحو است؟ «فرہنجی نگار» در مصاحبہای تفصیلی با دکتر داود پرچمی، عضو ہیئت علمی دانشگاه شہید بہشتی بہ این سوالات و سوالات مشابه آن پرداختہ است.

□ □ □

■ راہیمیایی اربعین مجموعه‌ای از سرمایہ‌های انسانی است

رویداد اربعین یکی از مناسبت‌های قدیمی در طول تاریخ تشیع است کہ ہموارہ یک راہیمیایی دینی، سیاسی بہ شمار رفتہ است. داود پرچمی در توضیح مایہیت این سفر گفت: «اگر ما این را مراسمی بدانیم کہ بہ مناسبت چہلمین روز شہادت حضرت سیدالشہداء و یارانشان است، در اصل یک پدیدہ تاریخی است. این پدیدہ جدیدی نیست کہ بگویم ظرف ۲۱ سال گذشتہ بہ وجود آمدہ و طبق بعضی از روایات اصلاً از اولین سال، اولین اربعین شہادت شہدای گریلا این واقعہ رخ دادہ است. در تفسیر این رویداد می توان این گونه گفت کہ شاید در فرہنگ مردم عراق یک نوع روحیہ پیشینیان و نہامت شکل گرفتہ از اینکہ در بزنگاہی تاریخی نتوانستند طرف در ست تاریخ بایستند و بہ این منجر شد کہ فرزند رسول خدا(ص) در فاصلہ زمانی کوتاہ بعد از پیامبر بہ دست شقی ترین مردم بہ شہادت برسد. برای جبران این کوتاہی، این مناسبت بہ وجود آمدہ کہ در طول تاریخ خوش را حفظ کردہ تہ دست ما رسیدہ است.» در توضیح آنکہ چہ ہدف و انگیزہ‌ای باعث می شود فردی بہ کشور دیگری سفر و چندین روز پیادہ روی کند و نہایت در یک روز خاص بہ گریلا برسد محل تکر و اندیشہ بودہ است، پرچمی در این زمینہ گفت: «اربعین سازوکاری اجتماعی، سازماندہی اجتماعی برای تولید، توزیع، مصرف و تبادل و مبادلہ اوسر و مال سرمایہ ہاست. مہم ترین رکن آن سرمایہ اعتقادی ایمانی است، یعنی نقطہ شروع آن سرمایہ اعتقادی کشنگران این راہیمیایی است. اگر بخواہید در سطح خرد بہ این موضوع نگاہ کنید، این سرمایہ اصلی این حرکت را بہ وجود می آورد. باور و اعتقاد بہ مسیری کہ سیدالشہداء(ع) داشتند و برای آن قیام کردند و نہ نہایت خودشان و اہل پیشان(ع) را فدای این مسیر و اہداف خودشان کردند. این باور و اعتقاد است کہ انعام دیگری از سرمایہ‌ہا بہ وجود می آورد. در این کشنگری، سرمایہ اجتماعی، سرمایہ فرہنگی و سرمایہ اقتصادی شکل می گیرد کہ اصلاً با قواعد اقتصادی روز مرہ کہ حاکم بر اجتماع، فرہنگ و امور اقتصادی، بہ خصوص اقتصاد مادی است، ہمخوانی ندارد.»

■ هیچ نمونہ‌ای مانند اربعین در جہان وجود ندارد

در چند سال اخیر در بین جامعہ‌شناسان گفت‌وگوی‌های مفصلی پیرامون راہیمیایی اربعین و ویژگی‌های آن شکل گرفته است. داود پرچمی در خصوص ویژگی پدیدہ اربعین گفت: «اربعین در واقع کارکرد پیام‌رسانی دارد کہ می توان گفت در تداوم حرکات حضرت زینب(س) است. اگر حضرت زینب(س) نبود پیام‌رسانی خود را بعد از واقعہ گریلا انجام نمی داد یقیناً گریلا در گریلا می ماند. بہ تأسی از حرکت ایشان پیام عاشورا در قالب اربعین خوش را تداوم داد و می توان با صراحت گفت اربعین امروز بہ‌عنوان یک رسانہ عمل می کند و پیام‌رسان آرمان و اہداف امام حسین (ع) است. در بیان اولین عنصر از اہداف و آرمان‌های قیام امام حسین می‌توان بہ عدالت‌خواہی اشارہ کرد. دیگری مبارزہ با ظلم و ستم و فساد است، مخصوصاً ظلم و ستمی کہ از ناحیہ حکومت جاری شُود. جزء بارزترین صفت‌هایش را بہ معروف و قیام برای اقامہ معروف است و قیام برای مقابله با منکر است. در تجمعات بزرگ مردم، چہ در اسلام کہ حج است و چہ در تجمعات غیراسلامی، مثلاً در ہند میان ہندوہا یا در اسپانیا و فرانسہ این ویژگی ہا را بہ ہیچ وجہ مشاہدہ نمی کنیم. این پیام‌ہا فقط در راہیمیایی اربعین می توانید جست‌وجو کنید. ہیچ تجمع انسانی بزرگ دیگری با این آرمان‌ها وجود ندارد.» از اربعین علاوه بر کارکرد رسانہ‌ای کہ در اہم روایہ بہ عنوان یک نیروی یاد اجتماعی از گذار دایمی شود، پرچمی در توضیح کارکرد اجتماعی راہیمیایی اربعین گفت: «یکی از مہم ترین ویژگی‌های واقعہ اربعین این است کہ امروز بہ‌عنوان نہاد اجتماعی کنندہ عمل می کند. این ظرفیت را بہ وجود آوردہ کہ عناصر ہنجاری و ارزشی را نسل بہ نسل انتقال می دہد و افراد و اعضای جامعہ خودش را برای تداوم این مسیر جامعہ‌پذیر می کند. البتہ می‌توانیم ادعا کنیم در بعضی از حرکت‌های جمعی دیگر ہم می‌تواند وجود داشتہ باشد، اما ویژگی کتبہ کہ در اربعین می بینیم این است کہ جامعہ‌پذیری، بنیان و اساسش در نہاد خانوادہ شکل گرفتہ است، یعنی کوچک ترین واحد را حتی کہ خودش را درگیر مسئلہ اربعین می کند، خود واحد خانوادہ است. خانوادہ بہ‌عنوان یک نہاد اجتماعی دچار دگرگونی می شود. در این بازہ زمانی خانوادہ حالت قبلی خود را کنار می گذارد و موقتاً وارد نوع دیگری از نقش آفرینی می‌شود.»

■ در اربعین مردم بہ انتخاب خودشان یک ہویت مشترک برمی‌گزینند

داود پرچمی در ادامہ گفت: «بہ لحاظ اجتماعی وقتی در مسیر اربعین قرار می گیرید با این پدیدہ مواجه می شُوید کہ اعضای جوامع ہمہ ہویت‌های کوچکی را از قبل دارند کہ این را نمی‌شود از آن‌ها گرفت، مثلاً ہویت خانوادگی و عشیرہ‌ای دارند. بعضی موکبداران تابلو زدہ اند کہ مثلاً برای فلاں عشیرہ یا گروہند. این نشان می‌دہد ہویت‌هایی کہ ناشی از عضویت در گروہ‌های کوچک است، وجود دارد و باقی است و این‌ها اصلاً نباید نفی شود و نہ ضرورتی بہ نفی‌شان است. زیبایی‌اش در اینجاست و این آموزدہ است کہ بی اینکہ هیچ دست بیرونی‌ای بخواہد دخالت کند، مردم خودشان آمدہ‌اند یک ہویت عام مشترکی را برگزیدہ اند و این ہویتشان شدہ، بی اینکہ آن ہویت‌های قبلی را نفی کنند. میزان یک ہویت خادم الحسین(ع) پیدا می کند، مہمان نیز یک ہویت زائر الحسین(ع) پیدا می کند. این ہویت جدید، یک ہویت عام مشترک است کہ نسبت بہ ہویت‌های کوچک مرجع دانستہ می شود. این امر، بستر پیدایش یک اجتماع عام شیعی را بہ وجود می آورد کہ می‌تواند کارکردہای بسیار زیادی را داشتہ باشد.» وی در خصوص ویژگی دیگر راہیمیایی اربعین افزود: «در مسیر پیادہ روی اربعین، حضور اقبال مختلف جامعہ، از کودکان و سالمندان گرفته تا افراد دارای نقص عضو، جلوہ‌ای بی‌بدیل از مشارکت اجتماعی را بہ نمایش می گذارد. این پدیدہ منحصر بہ فرد، در ہیچ حرکت اجتماعی بزرگ انسانی دیگری مشاہدہ نمی‌شود کہ در مسافتی طولانی، همچون ۸۰ کیلومتر پیادہ روی اربعین، مردم در ہر لحظہ و ہر ساعتی از امکانات پذیرایی بہرہ مند شوند. این میزان بی‌گسترده و مشارکت ہمگانی، از ویژگی‌های برجستہ اربعین است. مشارکت در آن، محدود بہ شیعیان نیست، بلکہ اہل سنت و حتی پیروان ادیان دیگر، از جملہ مسیحیان، مانند اسقف‌ها و کشیش‌ها، در این حرکت عظیم حضور فعال دارند. این کردہ‌هایی فراگیر کہ افراد با ہر قومیت، ملیت و دینی در آن مشارکت می کنند،

ایجاد می کند، ہمبستگی اجتماعی را بالا می برد، یک حس تقویت جمعی بہ شیعیان می دہد. اینجا ظرفیتی است کہ شاید در حج نداریم. از نظر کارکردہای اجتماعی – فرہنگی اربعین نوعی بازنامایی و بازتولید ہویت شیعی است. یعنی شیعیان ہم ہویت شیعہ خودشان را تقویت می کنند و ہم در این سبیری کہ می‌روند، در این تعاملی کہ با ہم پیدا می کنند، این بازتولید می شود و در نتیجہ ہمبستگی مذہبی قوی‌تری را با ہم پیدا می کنند. اربعین یک محل قدرت مانور بزرگ فرہنگی و سیاسی است کہ می‌تواند در تغییر رفتار تأثیرگذار باشد. این راہیمیایی یک نوع نمایش ہمبستگی در جہان است. این خیلی مہم است. یکی از فرصت‌های مہمی کہ اربعین بہ وجود می آورد این است کہ ما از این فرصت می‌توانیم دست بہ یک تقابل در جنگ شناختی بزنیم کہ علیہ شیعہ وجود دارد. این تبلیغات سونی کہ علیہ شیعہ وجود دارد می‌تواند باشد. اربعین فرصتی است کہ می‌تواند آن جنگ شناختی را خنثی کند کہ نباید از آن غفلت شود. این دارای ظرفیتی است کہ یک نوع ہمبستگی فراملی را شکل می دہد.»

پرچمی در ادامہ گفت: «آمارہای مختلفی وجود دارد، تعداد قابل توجہی از کشورہا و بازبان‌های مختلف در این راہیمیایی شرکت می کنند. این مسئلہ مہمی است. ہمہ این افراد حول یک ارزش مشترک جمع می‌شوند. آن ارزش مشترک، آن عاملی است کہ می‌تواند این ہمبستگی فراملی را بہ وجود بیارد. اربعین یک ساختار امت‌ساز است.»

■ شرکت در راہیمیایی اربعین یک انتخاب داوطلبانہ است

پرچمی با اشارہ بہ اینکہ در ایام اربعین انحرافات اجتماعی بہ شدت کاهش پیدا می کند و این یکی از کارکردہای اربعین است، توضیح داد: «وقتی شما در شرایط اربعین قرار می گیرید، من نمی‌گویم انحرافات اجتماعی بہ صفر می‌رسد. اما کمترین میزان انحرافات اجتماعی در راہیمیایی اربعین مواجہ می‌شود. در چنین فضایی انحرافات اجتماعی بہ حداقل می‌رسد. این راہیمیایی نوعی تمرین است، روز اخلاقی دادن خود انسان است کہ تمرین بکند. در مواقع دیگرش احتمال خطا هست. این احتمال خطا در اربعین کاهش پیدا می کند. اربعین از چنین ظرفیتی برخوردار است. اربعین اساساً یک انتخاب داوطلبانہ است. کسی را مجبور نکردہ بایاد؛ اما خودش بہ‌خاطر آن عشق و علاقہ درونی کہ در وجودش هست، می آید و خودش را در این مسیر قرار می دہد. سختی‌ہا را تحمل می‌کند بہ امید اینکہ فرج حاصل شود. این را ما کمتر جایی می بینیم. اعتقاد من این است کہ کنش معطوف بہ ارزش یک کنش هدفمند است. منتہا اہداف اہداف مادی نیست. اہداف اخلاقی فرمای است.»

■ نابرابری‌های اجتماعی را نمی بینیم

پرچمی در ادامہ گفت: «ما در اربعین دیگر نابرابری‌های اجتماعی را نمی بینیم. بسیاری از تضادہای قدرت را نمی بینیم. نگاہی کنیم، می بینیم کہ اتفاقاً مثلاً بورتی طبقاتی نسبت بہ ہم‌مدیرگر اصلاً نیست. این طبقہ بندی‌ها اصلاً ما معلوم نیست؛ معلوم نیست بر فرض این شخص کیست؛ نہ قومیتش، نہ ملیت‌ش، نہ زبان‌ش نہ تفاوت طبقاتی‌اش، ہیچ کدام معلوم نیست و ہیچ کدام تفاوتی ایجاد نمی‌کند. ہمہ این‌ها خودش تبدیل می‌شوند بہ عامل واقع، عامل ہم افزایی، عامل دوستی و مودت و محبت توب بہ ہم. از عناصر مہمی کہ من بہ تجربہ با افراد مختلف در اربعین صحبت کردم، بحث مقاومت در برابر ظلم است؛ چہ نوع تاریخی‌اش کہ در حادثہ گریلا رخ دادہ چہ نوع معاصر آن کہ امروز هست. وقتی توضیح می دہید کہ آقا «امریکا شیطان بزرگ» است، او ہم قائل بہ این است کہ بلہ، شیطان بزرگ امروز آمریکا است. اگر شما بروید از جنایت اسرائیل نسبت بہ مردم غزہ و جاہای دیگر صحبت کنید، با شما ہمراہی و ہمفکری نشان می دہند. این‌ها ارزشی است کہ اربعین دارد و جاہای دیگر نمی‌شود.»

پرچمی گفت اربعین یک رویداد بزرگ فرہنگی در جہان امروز بہ حساب می آید و در ہمین رابطہ افزود: «اربعین را می‌توان بہ‌عنوان یک «مگا اونٹ» (megaevent)، یک رویداد بزرگ فرہنگی تلقی کرد کہ کمتر اتفاق می افتد. آن وقت این واقعہ‌های بزرگ فرہنگی تأثیرات بسیار گسترہ دہی می‌توانند داشتہ باشند، ہرچند کہ ما با یک نوع تحریم رسانہ‌ای مواجہیم. رسانہ‌های بین المللی کمتر ابعاد اربعین را نشان می دہند و سعی می‌کنند کہ اگر جایی نقص یا ایرادی باشد، آن را نشان دہند. اما این مسئلہ، مسئلہ بزرگی است کہ این رویداد بزرگ می‌تواند تأثیرات چہانی ایجاد بکند. اربعین یک کشنگری را بہ تولید سرمایہ است؛ وقتی این سرمایہ وارد شبکہ‌های اجتماعی می‌شود، تولید ظرفیت سرمایہ و قدرت اثرگذاری‌اش بہ‌صورت مضاعف افزایش پیدا می کند. یعنی من و شما کہ ایرانی هستیم، با آن دیوار پاکستانی مان و با آن دیوار عراقی مان و با آن برادر کریمی وقتی کنار ہم می نشینیم، خودمان یک گروہی درست می‌کنیم کہ حالا نسبت بہ ہم اعتماد داریم، نسبت بہ ہم احترام قائل هستیم، نسبت بہ ہم گذشت و فلک‌کاری داریم، این باعث می‌شود شبکہ‌های زائران ایرانی یا پاکستانی، با بگوئی تہا و با عراقی‌ہا بہ وجود می‌بایاد. این نہاد مردمی کہ اکنون امر اربعین را سازمان‌دهی می‌کند، باید بہ شبکہ‌های ہم توجہ داشتہ باشد. یعنی موکب کہ دارد، باید حواش جمع باشد کہ وقتی من و شما ی ایرانی می‌رویم آنجا، بگوید اگر دوست داری، بیاشمار تلفت، ایمیلت یا آدرس اینستاگرامت را بدہ کہ ما بعداً بہ تووصل بشویم. ما باید این نوع آموزش را بدہیم. این ظرفیت را می‌توان بہ این شکل گسترش داد کہ مثلاً برویم پلنفر می‌تعریف کنیم و در آن، این طور باید کہ کدام از ما باتو بیاد، راحتی عضو بشویم. این شبکہ شدنی است.» پرچمی در ادامہ گفت: «استفادہ از فناوری و ارتباطات در شبکہ‌سازی‌های انسانی مہم است. ماشیکہ‌های اجتماعی و گروہ‌های اجتماعی مختلف داریم و می‌توانیم با افراد ہم‌مدیرگر متصل بشویم. من با پاکستانی و چندین ہندی ارتباط دارم و ایام اربعین کہ می‌شود، مثلاً یک جوری ارتباط داریم کہ ایمیل می‌زنیم می‌آید؟ اگر آمدید، ہم‌اہنگ می‌کنیم تا ہم‌مدیرگر باشیم. این باید بہ‌عنوان یک بخش مورد توجہ در کل این سازماندهی قرار بگیرد. این کار باعث می‌شود تا این ظرفیت بہ یک جامعہ فراملی تبدیل شود. چنین ظرفیتی در اربعین وجود دارد کہ باید بہ آن توجہ داشتہ باشیم.»

■ تمام ساختارہا در اربعین مردمی است

پرچمی با اشارہ بہ شکل سازماندہی و ارتباط بین افراد و نہادہا گفت: «ہمہ ساختارہا در اربعین افقی است. یعنی روابط از جنس روابط افقی است، روابط فرادست و فرودست بہ شکل عمودی نیست. ہر کسسی رہ چہ داشتہ، کنار گذاشتہ است. او با ہر مقام و منصبی کہ بہ اینجا آمدہ، تہا ہم‌مشکل می‌باشد این است کہ فقط زائر امام حسین(ع) است. اینجا با زائر امام حسین است یا خادم امام حسین. این راہیمیایی ہمہ افراد را در روابط کاملاً ہم‌سطح و افقی قرار دادہ است. این ظرفیت بالایی است

اربعین؛ فراتر از جامعه‌شناسی مرسوم

کسہ ما آن ویژگی‌های طبقہ‌ای، قومی و قبیلہ‌ای مان را کنار بگذریم و با بقیہ بہ‌عنوان کسی ہمساز خودمان در تعامل باشیم.»

پرچمی با اشارہ بہ ظرفیت‌های بزرگ رسانہ‌ای راہیمیایی اربعین و نقش آفرینی ہر فرد در این راہیمیایی گفت: «دولت‌ها می‌توانند ظرفیت یک کار رسانہ‌ای بزرگ را فراہم کنند و آموزش آن را بہ کنشسگران این راہیمیایی بدهند. مثلاً در ایکس، اینستاگرام و تلگرام، زائران باید حضور و بروز پررنگ داشتہ باشند. ما باید سعی کنیم و بہ زائران این آموزش را بدہیم کہ بیابند از ظرفیت حضور در فضای مجازی استفادہ کنند و ایسن واقعہ را تبدیل کنند بہ یک رویداد بزرگ فرہنگی. از نظر من مہم‌ترین چالش و آسیبی کہ برای اربعین می‌توان متصور بود...»

■ دولتی‌ها باید تسہیل گر اربعین باشند

راہیمیایی اربعین همانند ہر پدیدہ بخشی‌سری دیگر در معرض آسیب‌هایی قرار دارد کہ می‌تواند مایہیت آن را تغییر و دگرگون کند. پرچمی در این رابطہ گفت: «از دیدگاہ من، مہم‌ترین آسیبی کہ بر اربعین مترتب است، این است کہ حرکت اربعین بہ سوی دولتی‌شدن پیش برود. این یک تہدید است. دولت‌ها باید تسہیل گر باشند، باید کمک کنند باشند. یعنی کمک کنند تا در مسیر، شرایط از حدام ناخواستہ بہ وجود نیاید یا برخی از کمبودہا رفع شود. مثلاً این موکب‌ہا بہ گاز احتیاج دارند؛ دولت‌ها باید این نیازہا را فراہم کنند. دومین آسیب خیلی مہم کہ ما متأسفانہ بہ آن مبتلا هستیم، رویکرد تقلیل گرانیہ است. یعنی ما اربعین را این طور تقلیل بدہیم کہ من می‌روم یک زیارت می‌کنم و بہ لحاظ فردی، یک نوع تسوہ حساب‌های فردی و اخلاقی و تخیلات ارزشی پیدا می‌کنم و برمی‌گردم. این کمترین و نازل‌ترین سطحی است کہ می‌شود با اربعین مواجہ شد. اصلاً نباید از کارکردہای سطح میانہ و کلان آن غفلت کرد.»

■ اربعین بہ تنہایی یک امر سیاسی است

پرچمی در خصوص روابط بین فرہنگی ملت‌ہا در راہیمیایی اربعین افزود: «یک نکته مہم کہ باید بہ آن توجہ بکنیم، این است کہ باید روابط درون گروہی را تقویت کرد. البتہ باید توجہ داشت کہ ما در این روابط، نباید ایرانی بودنمان را مہم‌تر از شیعہ بودنمان مطرح کنیم. همچنین یکی از مسائل مہم این است کہ ما با یک واقعیت تحریف رسانہ‌ای روبرو ہستیم و همچنین در جنگ و نبرد روایت‌ہا قرار داریم. در ہمین خصوص باید گفت امروز آمار شرکت‌کنندگان ایرانی بالای ۳ میلیون نفر است. در این ۳ میلیون نفر، بعد از ۱۰۰ ہزار نفرش کنشگرا داشتہ باشند. ہمہ مدعی‌اند، اما ہمہ ظرفیت تولید محتوا ندارند. از این ۳ میلیون نفر، ۱۰ درصد ظرفیت تولید محتوا دارند، می‌شود ۳۰۰ ہزار نفر. این ۳۰۰ ہزار نفر در طول مسیر، در رفت و برگشت، حتی از قبل از حرکت و بعد از حرکت، مانند باید تولید محتوا کنند و روایت خودشان را، روایت مسلط و روایت‌های منتشر شدہ از اربعین ارائه بدهند. وگرنہ ما در جنگ روایت‌ہا شکست می‌خوریم و روایت‌های غلط و ناپجا را ترویج و گسترش می‌دہند.» پرچمی در رابطہ با آسیب دیگری کہ می‌تواند بہ این راہیمیایی وارد شود، می‌گوید: «آسیب دیگر بہ این راہیمیایی این است کہ از سیاست‌زدگی و سیاست‌زدایی بیش از حد باید پرهیز کرد. نباید اربعین دچار سیاست‌زدگی منفی بشود. اربعین در وجود خودش یک امر سیاسی است و قدرت سیاسی تولید می‌کند. اما اگر قرار باشد تبدیل شُودد بہ این جناح و آن جناح، این گروہ و آن گروہ، و ہر کسی نباید قدرت سیاسی برای خودش باشد، این یک آفت است. باید با این نگاہ مقابلہ کرد. این راہیمیایی صرفاً باید قدرت سیاسی عام برای جامعہ اسلامی شیعی بہ وجود بیارد و می‌تواند کہ بہ وجود بیاید.»

■ در اربعین ہموارہ یک رقابت بین خادمان وجود دارد

پرچمی در خصوص رواج روایت‌ہای غلط از اربعین و ندرہ مقابلہ آن با نیز معتقد است: «ما در تحریم رسانہ‌ای هستیم. اما اینکہ روایت‌های غلط از اربعین گسترش پیدا بکند، باید از آن جلوگیری شود؛ مخصوصاً در مورد عاشورا و بہ خصوص در ارتباط با خاتم‌ہا. این‌ها را باید توجہ داشتہ باشیم کہ اجازہ ندہیم این فعالیت‌ہا، معنویاتی را کہ در اربعین هست، دگرگون کنند. رویابگری در این راہیمیایی بسیار مہم است، چراکہ انتشار این روایت‌ہا باعث می‌شود تا از آن روایت‌های انحرافی جلوگیری بشود. همچنین بعضی از مسائل فرہقی و افراط‌گرایی‌هایی ہم کہ صورت می‌گیرد، باید نقد شُودد. بعد از حرکت‌های انحرافی کہ مخصوصاً بعضی از افرادی کہ وابستگی بہ بعضی از کشورہا دارند، این افراد معمولاً حرکت‌ہای ضد ایدئولوژیک می‌کنند، بہ جای اینکہ حرکت ترویج دینی خواستہ باشند و باعث تفرقہ می‌شوند. این ہم باید مورد توجہ قرار بگیرد کہ این فعالیت‌ها نباید تأثیری بر زوآر داشتہ باشد.»

در راہیمیاییی اربعین ہموارہ یک رقابت بین زائران و خادمان زوآر وجود دارد. پرچمی در این رابطہ گفت: «وقتی در راہیمیایی اربعین حرکت می‌کنید، در مسیر اربعین می‌بینید کہ رقابتی بین این موکب‌دارہای عراقی هست. یعنی ہر کسی می‌خواہد پرچم خودش را بررد بالا. ولی این رقابت مثبت کہ شکت بہ خودش پیدا کردہ، یعنی وقتی می‌خواہد پرچم خودش را بررد بالا، کاری نکردہ کہ پرچم موکب بغلی‌اش بایاد پائین، بلکہ آمدہ و مسر وویس بہتر، خدمات بہتر، ایجاد رفاہ بیشتر برای زائر و پذیرایی از عدہ بیشتری را عہدہ دار شد. یعنی بہ رقابت مشکل مثبت دادہ است. این نکته مہمی است کہ شما در اربعین می بینید. البتہ باید پرهیز کرد کہ یک نوع بجاری‌سازی نیز شکل نگیرد.»

■ اربعین امری فراتر از مقولہ جامعہ‌شناسی است

پرچمی با اشارہ بہ چرایی این موضوع کہ راہیمیایی اربعین بہ چشم جامعہ‌شناسان و روشنفکران ایران و جہان نمی‌آید، گفت: «راہیمیایی اربعین حسین یک موضوع فراتر از جامعہ‌شناسی بہ‌عنوان یک شاخہ علمی است. شاخہ علوم اجتماعی علمی است کہ بنا بر ضرورت‌های تاریخی و اجتماعی در یک بستر خاص تاریخ اجتماعی بہ وجود آمدہ. یعنی جامعہ اروپا پس از رنسانس مراحل مختلفی طی می‌کند و بہ مدرنیته می‌رسد و یک سازماندہی اجتماعی بر این مبنای فکری انجام می‌دہد، با یک دستنہ از آسپب‌ہا و آسیب‌ہا مواجہ می‌شود کہ برای آن نیاز مند بہ وجود آمدن یک شاخہ علمی است کہ این چالش‌ها، کاستی‌ها را آسیب‌ہای اجتماعی را بررسی کند. خلاصہ و اجمال‌اش این است کہ بنیان پیدایش جامعہ‌شناسی مربوط بہ اینجاست. بنابراین خاصیتگاہ تئوریکش بہ لحاظ اجتماعی و تاریخی، غیر از شرایط تاریخی و اجتماعی ملت ما و جوامع شرقی است. بہ ہمین دلیل ظرفیت لازم برای پرداختن بہ این دست مسائل در آن کم است، چون ما اساساً با یک‌سری تئوری‌های عاریتی مواجہیم کہ نتوانستہ اند بہ‌خوبی با زیرساخت‌های فکری، فلسفی و اعتقادی جامعہ ما مج شُوند و ہمخوانی آیند.»

او در ادامہ افزود: «راہیمیایی اربعین یکی از پدیدہ‌هایی است کہ در فرایند علم جامعہ‌شناسی بہ چشم نمی‌آید. اما در عین حال همین علوم اجتماعی با بنیان غربی خود، بہ‌عنوان شاخہ علمی کہ در برخی از زمینہ‌ہا دارل حل مسئلہ می‌کند، موضوع دارد، روش دارد و بہ‌عنوان یک علم، ظرفیت و توانایی حل مسئلہ دارد. از این نیز نباید غافل شد. ما جزء اولین کسانی بودیم کہ ہمایشی درباره ویداد بزرگ اربعین برگزار کردیم کہ البتہ توجہ قابل توجہی در فضایی کششور بہ آن نشد. در تدارک این بودیم کہ این ہمایش را بہ‌صورت سالیانہ تکرار بکنیم کہ ساختار دانشگاه ہمراہی نشان نداد. در ہر صورت توجہ لازمی کہ انتظار می‌رفت، نشد. مثلاً توجہی کہ بہ پدیدہ حاشیہ نشینی در کشور می‌شود، بہ این راہیمیایی نشد. اما شلتش چہ بود؟ اساساً علم جامعہ‌شناسی، علم بررسی آسیب‌ہای اجتماعی است و اربعین کہ آسیب اجتماعی نیست، بخششی از این عدم توجہ بہ‌خاطر این موضوع است. بہ اربعین بہ‌صورت محدود پرداختہ شدہ، اما خیلی بیش از این می‌شود در این زمینہ کار کرد. یکی از موانع ہم کہ دارد شاید این است کہ چون محل وقوعش داخل ایران نیست، بلکہ خارج از ایران است.»